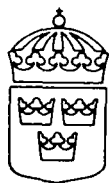

Utrikesutskottets betänkande

1985/86:22

om internationella åtgärder för skydd av barn

UU
1985/86:22

Motionerna

I motion 1985/86:U510 av Karin Söder m. fl (c) yrkande 5 hemställs

5. att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder i syfte att ge ett skydd för barn i krig i enlighet med motionen.

I motion 1985/86:U526 av Gunnel Jonäng (c) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att frågan om barnarbete tas upp av Sverige i internationella fora,

2. att riksdagen hos regeringen begär att Sverige undersöker möjligheterna att motverka barnarbete.

I motion 1985/86:U527 av Gunnel Jonäng och Marianne Andersson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att arbetet på en internationell konvention till skydd för barns rättigheter, kompletterad med bestämmelser om en neutral fredszone för barn, ges hög prioritet.

Bakgrund

Folkrätten har sedan lång tid sysselsatt sig med frågan om barnarbete. I början av 1920-talet ingicks konventioner om minimiålder för barns arbete till sjöss, inom jordbruket och om obligatorisk läkarundersökning för barn som arbetar ombord på fartyg m. m. År 1973 antogs ILO:s konvention nr 138 enligt vilken minimiåldern för yrkesarbete sattes till 15 år. Endast drygt trettio länder har hittills ratificerat konventionen. Den låga anslutningen beror bl. a. på att flera länder har svårigheter att förena konventionens bestämmelser med nationella regler om barns arbete på familj jordbruk. Sverige tillhör de länder som inte ratificerat denna konvention.

Bland andra folkrättsliga dokument på området kan nämnas 1921 års konvention om undertryckande av handeln med kvinnor och barn samt FN:s deklaration år 1959 om barns rättigheter.

Flera länder har i sin nationella lagstiftning en reglering av barnarbete och mer eller mindre långtgående förbud mot utnyttjande av minderåriga i vissa typer av arbeten. Efterlevnaden är emellertid ofta dålig. I stora delar av världen förekommer missbruk av barnarbetskraft. Det finns ingen helt tillförlitlig statistik över antalet barnarbetare. Vissa uppgifter uppskattar den totala mängden till 100 miljoner barn. Statistik från ILO uppger antalet till drygt 50 miljoner barn.

Det finns som framgår av motion U527 (c) ännu inte någon allomfattande internationell konvention om barns rättigheter. En arbetsgrupp under Kommissionen för de mänskliga rättigheterna är dock sedan år 1979 sysselsatt med att utarbeta ett konventionsutkast. Detta arbete som tidigare gick relativt långsamt har under det senaste året kunnat bedrivas i snabbare takt. Preliminär enighet har nåtts om ett stort antal artiklar. Fortfarande återstår dock arbetet på tillämpningsdelen av konventionstexten.

På svenskt och ett antal andra länders initiativ har föreslagits att denna konvention även skall förses med en artikel om barns rättigheter i krig. Preliminär enighet har nåtts om en sådan artikel. Det är ännu för tidigt att avgöra om den kommer att få sådan betydelse att den innebär någon väsentlig förstärkning av barns skydd i krig i förhållande till redan gällande konventioner (IV. Genève-konventionen om skydd för civilpersoner under krigstid och 1977 års tilläggsprotokoll).

Tanken på en neutral fredszon för barn kommer sannolikt inte att ta sig något konkret uttryck i själva konventionstexten.

Utskottet

I det föregående har visats att flera internationella konventioner berör barns arbete och skyddet av barn under krigstid. I denna fråga är emellertid avståndet mellan teori och verklighet kanske större än på andra områden. I många länder utnyttjas även små barn i tungt och hälsovådligt arbete, i strid inte bara med internationella åtaganden utan ofta även med den egna lagstiftningen.

I det traditionella jordbrukarsamhället, som dominerar i stora delar av världen, är det regel att också relativt små barn deltar i familjens arbete. Även städernas barn är i de fattiga länderna oftast nödgade att ta sin del av ansvaret för familjens försörjning. Det är därför inte realistiskt att tro att barnarbete skulle kunna upphöra på kort sikt. Enligt utskottets mening bör det emellertid vara möjligt att göra en åtskillnad mellan ett rimligt deltagande av barn i familjens försörjning å ena sidan och det uppenbara missbruk av barn som arbetskraft som förekommer på många håll i världen, å den andra. Vid sidan av arbetet på att åstadkomma generella regler för unga människors deltagande i arbetslivet är det enligt utskottets åsikt nödvändigt att rikta särskild uppmärksamhet mot användningen av barn i arbete som kan skada deras psykiska och fysiska hälsa.

Som framhålls i motion U526 finns det anledning att försöka skapa opinion i denna fråga. Sveriges möjligheter kan synas begränsade, men enligt utskottets bedömning finns det anledning för Sverige och likasinnade länder att när tillfälle erbjuds aktualisera frågan om missbruket av barnarbetskraft i internationella sammanhang. I dessa strävanden bör det också vara möjligt att ta till vara de erfarenheter som den internationella fackliga rörelsen har av åtgärder mot missbruk av barnarbetskraft.

Utskottet utgår således från att regeringen utnyttjar de möjligheter som erbjuds för att stärka den internationella opinionen mot barnarbete.

Med det anförda torde motion U526 få anses besvarad.

Skyddet av barn i krig, som aktualiseras i yrkande 5 i motion U510 och

motion U527 är, som torde framgå av det föregående, ännu bristfälligt. Under senare tid har lämnats flera djupt oroande rapporter om användningen av minderåriga i krig, även i uppdrag som måste bedömas som särskilt riskfyllda.

Förhandlingar pågår nu om en konvention om barns rättigheter. Det är utskottets förhoppning att detta arbete skall kunna slutföras inom rimlig tid och att i den slutliga konventionstexten skall tas med en artikel om barns skydd i krig, såsom föreslagits av bl. a. Sverige i samråd med Röda korset, Rädda barnen och andra frivilligorganisationer.

Frågan om inrättande av särskilda fredszoner för barn är juridiskt och praktiskt komplicerad. Enligt vad utskottet inhämtat är avsikten inte att den blivande konventionen skall ta sikte på att skapa sådana fredszoner.

Inom UNICEF ägnas sedan en tid uppmärksamhet åt frågan om barn som är utsatta för särskilda svårigheter, såsom krig. En utredning härom, som bl. a. upptar begreppet fredszon, behandlas på UNICEF:s nu pågående styrelsemöte. I ett svenskt anförande vid styrelsemötet betonades att barnens situation i krigshärjade länder måste uppmärksammas på ett helt annat sätt än tidigare. UNICEF kommer att behöva ägna sig åt frågan om barn i krig under flera årtionden, hette det bl. a. i anförandet. I dessa långsiktiga ansträngningar måste tyngdpunkten till att börja med läggas på information och medvetandegörande för att få till stånd ett ökande stöd för barnens rätt till skydd och hjälp.

UNICEF kan och måste också ge direkt hjälp till barn i särskilt svåra omständigheter. Vid flera tillfällen har UNICEF lyckats uppnå överenskomelser med stridande parter för att bistå barn på alla sidor av en konflikt, exempelvis genom tillfälliga vapenstillestånd eller upprättande av fredskorridorer, framgick det vidare av anförandet.

Den blivande konventionen om barns rättigheter är tillsammans med redan existerande konventioner på området att betrakta som den folkrättsliga grunden för ett bättre skydd av barns rättigheter. Det är väsentligt att få till stånd en bred internationell uppslutning kring konventionerna. Det är också viktigt att de internationella organ som har särskilt ansvar för barns välfärd under konflikter, såsom UNICEF, Röda korset och Rädda barnen, får erforderligt stöd för sin uppgift.

Utskottet utgår från att regeringen på olika sätt aktivt verkar för att förbättra skyddet för barn i krig. Med hänvisning till det anförda får yrkande 5 i motion U510 och motion U527 anses besvarade.

Utskottet hemställer

att riksdagen förklarar yrkande 5 i motion 1985/86:U510, motion 1985/86:U526 och motion 1985/86:U527 besvarade med vad utskottet anför.

Stockholm den 22 april 1986

På utrikesutskottets vägnar

Karin Söder

Närvarande: Karin Söder (c), Maj-Lis Lööw (s), Bengt Silfverstrand (s), UU 1985/86:22
Karl-Erik Svartberg (s), Sten Sture Paterson (m), Nils T Svensson (s).
Gunnel Jonäng (c), Gerd Engman (s), Anita Bråkenhielm (m), Viola
Furubjelke (s), Gunnar Hökmark (m), Hadar Cars (fp) och Berith Eriksson
(vpk).